

3. Зильманн Д. Загальна психологія / Д. Зильманн. – М. : Знание, 1995. – 181 с.
4. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – М. : Педагогика-Пресс, 1999. – 440 с.
5. Тлумачний словник іншомовних слів Л. П. Крисіна. – М. : Російська мова, 1998. – 700 с.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ

Вікторія Звєкова

к.пед.н., доцент кафедри загальної педагогіки, дошкільної та педагогічної освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Ускладнення економічної й соціокультурної ситуації в Україні на сучасному етапі, докорінні зміни в соціальній та духовно-моральній сферах українського суспільства загострили проблему сирітства, що виявляється, перш за все, у зростанні чисельності дітей-сиріт. Згідно з офіційними даними кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, набагато збільшується, при цьому переважна більшість дітей, які потрапляють на виховання до державних закладів опіки, школи-інтернати. Зважаючи на те, що саме дошкільне дитинство – це початковий етап формування дитини як особистості, суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання навколишнього світу, найбільш сенситивний щодо засвоєння соціального досвіду, необхідного для гармонійного співжиття в суспільстві, фундамент, на якому базується успішна соціалізація особистості в майбутньому, зазначена проблема набуває ще більшої гостроти, актуальності та потреби нагального розв'язання.

На законодавчому рівні визначено, що дитячий будинок є соціальним інститутом, який покликаний забезпечувати соціалізацію дітей-сиріт, готувати їх до самостійного життя. Проте вихованці дитячих будинків опиняються в складних умовах певної ізоляваності від соціуму, що ускладнює оволодіння соціально-культурними нормами та цінностями, набуття позитивного життєвого досвіду, засвоєння необхідних соціальних ролей для подальшого їх входження в широкий соціум і реалізації власного потенціалу в ньому. Обмежене коло агентів соціалізації, збідніле соціальне середовище зумовлюють появу низки деформацій у

процесі соціального становлення вихованців [1, с. 108]. Окреслені труднощі суттєво ускладнюють процес ефективної соціалізації дітей-сиріт за умови відсутності спеціально організованої соціально-педагогічної діяльності в означеному напрямі.

Питання соціалізації дітей та молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства ґрунтовно висвітлено в наукових розвідках І. Звереві, А. Капської, Н. Лавриченко, Л. Міщик, С. Савченко, С. Харченко та ін. Водночас гострота проблеми соціалізації дітей-сиріт в умовах дитячого будинку диктує необхідність пошуку шляхів удосконалення педагогічної підтримки означеного процесу. Констатуючи суттєвий внесок учених у розробку загальних основ проблеми соціалізації дітей-сиріт, відзначимо, що цілеспрямованого дослідження технології педагогічної підтримки соціалізації дітей – вихованців дитячих будинків не було проведено [3, с. 52].

Необхідність розробки теоретичних засад, механізмів та науково-методичного забезпечення педагогічної підтримки соціалізації дітей-сиріт, які виховуються в умовах дитячих будинків, загострилася також низкою протиріч між: об'єктивною потребою суспільства в інтеграції зусиль та посиленні ролі різних соціальних інститутів у процесі соціалізації дітей-сиріт та недостатньою науково-теоретичною розробкою змісту, форм їх взаємодії з дитячими будинками, об'єктивним процесом соціального розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства та реальною практикою соціалізації дітей – сиріт в умовах дитячого будинку, що не забезпечує створення оптимальних умов для ефективного здійснення цього процесу; сенситивністю дітей-сиріт до соціалізаційних впливів агентів соціалізації та недостатньою реалізацією їх потенціалу в умовах державних закладів опіки через нерозроленість технології педагогічної підтримки означеного процесу з урахуванням принципів гуманізації, суб'єктності та особистісної орієнтації. Тому, можна стверджувати, що педагогічна підтримка становить вид діяльності спеціалістів освітньої галузі, яка ґрунтується на ідеях особистісно-орієнтованої парадигми виховання, принципах гуманізму та дитино центризму, здійснюється через сукупність послідовних взаємозумовлених дій, спрямованих на визначення проблем дітей, пошук шляхів їх подолання з метою активізації особистісного потенціалу дитини для самостійного додання нею труднощів, які виникають у процесі життєдіяльності.

Згідно з положенням суб'єкт – суб'єктного підходу до визначення сутності соціалізації (О.Безпалько, Г. Андрєєва, А.Мудрик та ін.) вона становить

двобічний процес, який включає, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду через входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків та з другого – процес активного відтворення цієї системи через діяльність. Згідно із зазначеним підходом особистість є активним творцем власної долі, здатна не лише пристосуватись до існуючих умов соціального середовища, а й, соціалізуючись, активно відтворювати набутий соціальний досвід, поставати в різних соціальних ролях для самореалізації в соціумі.

З'ясовано, що на процес соціалізації дітей-сиріт в умовах дитячого будинку впливають умови освітньо-виховного та соціального середовища державного закладу опіки, зокрема: певна ізольованість від зовнішніх соціальних впливів, що ускладнює засвоєння дітьми-сиротами сімейних, культурних цінностей, моральних норм, історичного досвіду суспільства тощо; домінування соціально-контрольованого механізму соціалізації, що стає фатальним для соціального становлення сиріт, зумовлює слабку орієнтацію в широкому соціумі в майбутньому [2, с. 250]. Окреслені умови провокують низку порушень у процесі соціалізації дітей-сиріт, зокрема в когнітивній, емоційній, вольовій, комунікативно-діяльнісній та особистісній сферах, що виявляється в: низькому рівні здатності до прояву самостійних вольових зусиль у різних життєвих ситуаціях; привалюванні негативного емоційного фону, слабкій сформованості адекватних форм спілкування й емоційного контакту; фактичній відсутності спроможності до взаємодії з іншими дітьми в ігрових ситуаціях та оволодіння соціальними ролями під час гри; переважанні негативного образу «Я», зниженої самооцінки, не усвідомлення свого місця в соціумі; відсутності позитивного соціального досвіду, що обмежує засвоєння соціальних ролей, необхідних для успішної соціалізації. Діяльність соціального робітника на кожному етапі технології соціалізації вихованців дитячих будинків повинна реалізовуватися у межах основних напрямів:

- соціально-педагогічного (включення дітей-сиріт до різних видів діяльності; методична допомога та надання інформації фахівцям дитячого будинку, їх залучення до просвітницьких заходів);

- соціально-психологічного (психологічна допомога й корекція стану дітей-сиріт, мобілізація їхніх внутрішніх ресурсів, активізація потенціалу);

- соціально-терапевтичного (індивідуальні та групові консультації вихованців, ігро-, казко-, арт-, музико-, ритмотерапія з метою корекції процесу соціального становлення особистості).

Отже, педагогічна підтримка соціалізації дітей-сиріт в умовах дитячого будинку становить взаємопов'язані дії агентів соціалізації та дитини, спрямовані на вирішення проблем соціалізації дітей-сиріт у соціально-педагогічній діяльності дитячого будинку, які мають на меті підтримку індивідуального, особистісного, соціального розвитку дитини, становлення її соціальної позиції, що буде сприяти подальшій успішній соціалізації дітей-сиріт. Сутність означеного процесу полягає, з одного боку, в усуненні наявних проблем дітей, з іншого – у наданні їм комплексної допомоги з оволодіння знаннями та навичками для поступового входження в широкий соціум, опанування низки соціальних ролей для успішної соціалізації в майбутньому.

Література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Діти і соціум. Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш, С. М. Курінна, І. П. Печенко ; наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Соціальна педагогіка / За заг. Ред. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 156 с.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Анастасія Каплієнко

Аспірантка кафедри загальної та соціальної педагогіки та початкової освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Демократизація українського суспільства та входження України до світового освітнього простору вимагає змін у системі вітчизняної освіти. Оновлення, перш за все, полягають у подальшій гуманізації освіти та формуванні відкритості навчання для всіх категорій людей, врахуванні потреб кожної особистості. Особливу увагу слід звернути на проблеми осіб з обмеженими можливостями.

За даними ООН, у світі налічується приблизно 450 мільйонів людей з